

migratiegeschiedenis. Het boek is een herinnering aan de arme gelukzoekende Vlamingen en geneert in de huidige communautaire context Waalse en Vlaamse nationalist. Een Waal als

Van Cauwenberghe en een Vlaming als Bourgeois weten maar wie ze zijn, als ze weten waar ze vandaan komen.

Tarik Fraihi

De verlokkelijke kracht van het extreemrechtse populisme

Karel De Gucht, *Pluche. Over de banalisering van extreemrechts. Een essay*, Houtekiet Antwerpen / Amsterdam, 2007

Waar in Vlaanderen nooit gepoogd wordt een duidelijk onderscheid te maken tussen rechts, extreemrechts, fascisme, racisme, nationalisme en populisme, daar neemt Karel De Gucht een belangrijke aanloop. In de eerste hoofdstukken van *Pluche* poogt hij het begrip populisme te vatten. Het fenomeen precies omschrijven is niet gemakkelijk, maar een aantal elementen worden aangereikt. We vermelden vijf karakteristieken: het conflictmodel is inherent; alleen je eigen belangen, wensen en behoeften gelden; verantwoordelijkheid schuif je af op de politici, de Walen, de bazen, de vreemdelingen; je geeft iedereen gelijk waardoor beloften onmogelijk waar kunnen worden gemaakt en tenslotte, doe je een beroep op zondebokken. (p.32-33). De auteur verwijst uitvoerig naar Karl Lügner, de eloquente antisemitische burgemeester van Wenen, meesterpopulist, waar de jonge Adolf Hitler gretig naar luisterde. Zo gezien is extreemrechtse populisme m.i. dan geen ideologie, maar wel een geheel van aansporingen gericht op de beïnvloeding van de publieke zaak. Dominant is het simplisme. De mogelijke medestanders, de wij's, maar ook de anderen, de tegenstanders, de vijanden, de zij's, zijn gemakkelijk te herkennen, te identificeren. Het zijn dragers van uiterlijke, gemak-

kelijk waarneembare kenmerken zoals huidskleur, klederdracht, kente-kens, religieuze praktijken, taal ... De populist scheidt vriend en vijand niet op basis van standpunten, politieke of andere ideeën maar op basis van niet te verwijderen uiterlijke kenmerken. Dat verklaart vaak het succes van zijn discours: simpele, duurzame onaanvechtbare identificaties die leiden tot stevige groepsvorming. Hier ligt het verschil met universalistische denkrichtingen: alle mensen kunnen in principe socialist, liberaal, christen, ecologist, moslem worden, maar nooit Afrikaan, Zweed, Duitser... Voor de populist vormen ras, taal, grondgebied ... een stevigere basis voor solidariteit en groepsvorming dan een ideologie, een gedachtegoed, een partijprogramma. Het simplisme is ook dominant wat de boodschap betreft. De populist verdedigt vooral waarden en doelstellingen die aantrekkelijk zijn voor de eigen groep. "Alleen de eigen belangen, wensen en behoeften tellen", schrijft De Gucht. Ik wil eraan toevoegen dat de populist ook de bestaans- en de geldingsdrang van de leden van de eigen groep bevredigt. Niet alleen door de verheerlijking van de eigen kwaliteiten maar ook door toe te laten anderen, niet-leden, te misprijzen, te verachten. Mensen vinden in het conflict een houvast en een uitlaatklep. Het eigen volk wordt stevast voorgesteld als een wezen dat lijdt, dat vernederd en uitgebuit wordt, dat zich moet oprichten en terugslaan. De Gucht roept op tot de strijd tegen extreemrechts en wijst op een groot aantal zwakheden en tegenstellingen

in de standpunten van het VB. Hij wil ze blootleggen maar in wezen zegt hij niet hoe de fundamentele ideeën van het VB te ontcrachten. Hij zegt niet dat de idee 'eigen volk eerst' gevaarlijk en misdadig is omdat ze tot de ondergang van onze bedreigde wereld leidt. Op hun nationalisme worden de 'belangers' niet gepakt, terwijl het VB zich net kan voordoen als de consequente verdediger van het Vlaamse nationalisme dat streeft naar volledige onafhankelijkheid. Als racistische partij wordt het VB vervolgd, als nationalistische partij dedouaneert ze zich bij velen. Politici kunnen het VB niet verwijten (extreem) nationalistisch te zijn, want alle Vlaamse partijen nemen min of meer harde nationalistische standpunten in. (De splitsing van de Sociale Zekerheid verhoogt de armoede in Wallonië en betekent volgens velen het einde van België.) Het is dus moeilijk het VB aan te vallen op zijn belangrijkste programmapunt. De partij die dat doet valt voor een deel zichzelf aan.

De Gucht heeft wel de moed te schrijven over een "verrassend gamma aan politici en opiniemakers die niet behoren tot extreemrechts, maar waarvan de uitspraken een profiel schetsen dat maar in zulke zo'n partij thuishoort en gevaar loopt die partij in de kaart te spelen. (...) een partij die een beeld ophangt van communautaire discussies als een gevecht tussen de noeste, door en door rationele Vlaming en de luie Waal die intellectueel niet in staat is Nederlands te leren en daardoor, ondanks onze inspanningen om ze in Vlaanderen aan werk te helpen, nooit uit het moeras zal geraken..." (p.47) Hij wijst ook op de "al te makkelijke uitspraken" van commentatoren en politici over de vreemdelingen in onze gevangenissen en over de migranten, en op het populistische discours over

asielzoekers. (p. 46- 47) De Gucht is wel zo vermetel de opiniemakers aan te pakken, maar hij duidt hun uitspraken onvoldoende als een impliciete steun aan extreemrechts.

Tegen de verleidelijkheid van de populistische redeneringen volstaat het m.i. niet te reageren met scheldwoorden, het ontnemen van financiering, rechtsvervolgingen en een cordon sanitaire. Het is nodig deze redeneringen te ontcrachten. Vlamingen moeten het moeilijke debat met de populisten aangaan en het cordon sanitaire niet gebruiken als voorwendsel om de inhoudelijke discussie - waarvan sommigen terecht schrik hebben - te vermijden. Democraten moeten het debat op een andere golflengte brengen. Tegenover de grote maatschappelijke problemen en bedreigingen van vandaag zijn drie houdingen mogelijk. Die van de kortzichtige nationalistische en racistische populistten verenigd onder de slogan 'eigen volk eerst'. Die van geloof in positief resultaat via spontane punctuele opwellingen van solidariteit met hulp van regeringen, internationale organisaties en media. En tenslotte de koers van diegenen die pleiten voor de oprichting en versteviging van samenwerking en solidariteitsstructuren die systematisch afdwingbare maatregelen kunnen treffen, zoals de Europese Unie.

Ook België is nog steeds een voorbeeld van een multiculturele en gestructureerde solidariteit. De rechtse populistten willen België laten barsten. Ze willen ook terug naar een Europa van onafhankelijke staten. De politici moeten kiezen tussen genoemde drie mogelijke houdingen. Het debat kan vandaag gevoerd worden met de steun van mensen als Karel De Gucht en andere democraten.

Ludo Dierickx

